Bevarandeplan

För Natura 2000-området SE0240183 Södra Sandsjöåsen

Länsstyrelsen
Örebro län

Titel:	Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0240183 Södra Sandsjöåsen
Författare:	Länsstyrelsen i Örebro län
Diarienummer:	511-4455-2025
Utgivningsår:	2026
Omslagsbild:	Tallåga på norra fastmarksholmen i Sandåmossarna juli 1999 Foto: Kjell Store

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områdena bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att bevara deras livsmiljöer. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågelarterna i fågeldirektivets bilaga 1.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan (eller skötselplan) med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Även hot mot Natura 2000-området och behov av bevarandeåtgärder, till exempel skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplanen fastställs av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel beslut om bildande av naturreservat.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27–29 §§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen.

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0240183 Södra Sandsjööåsen

Kommun: Ljusnarsberg

Områdets totala areal: 189,3 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: -

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2026-11-09

Markägarförhållanden: Staten genom Naturvårdsverket.

Regeringsbeslut, historik: pSCI: 2021-09-23, SCI: 2023-01-26, SAC: -

Naturtyper och arter som ska bevaras i området

Naturtyper och arter från art- och habitatdirektivet:

3160 - Myrsjöar

3260 - Mindre vattendrag

7140 - Öppna mossar och kärr

9010 - Taiga

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden

Områdets naturskogar. Både barrträd och triviallövträd som asp, björkar, sälg, rönn och alar är viktiga för områdets biologiska mångfald. En del av de sällsynta arterna i området är också beroende av en hög luftfuktighet.

Vissa arter förekommer på blocksubstrat, bergväggar och liknande.

Motivering

Området utgörs av ett större sammanhängande naturskogsområde där många sällsynta arter förekommer, däribland flera olika typiska arter för skogliga Natura 2000-naturtyper såsom taiga (9010).

Prioriterade åtgärder

Fri utveckling med inslag av naturvårdsbränningar.

Beskrivning av området

Södra Sandsjöåsen ligger i östra delen av Ljusnarsbergs kommun, söder om Stora Sandsjön och öster om Sandån. Området består av ett barrskogsområde med naturskogsartade miljöer och inslag av en lövbränna uppkommen på 1860-talet. Tallskog är den vanligaste skogstypen, följt av barrblandskog och granskog. Inslag finns av över 200 år gamla träd, bland annat mycket gamla tallöverståndare. Området ligger relativt högländ. Högsta punkten är belägen 350 meter över havet, vid Södra Sandsjöåsen – ett mjukt kuperat skogsklätt berg- och åsområde.

I området finns flera myrdrog, en större myr i östra delen och långsträckta Sandåmossarna i väster.

Bland sällsyntare arter som påträffats i området kan nämnas korallrot, vedtrappmossa, vitgrynig nållav, dvärgbägarlav, violettgrå tagellav, broktagel, norsk näverlav, kortskaftad ärgspik, garnlav, skuggblåslav, doftskinn, ullticka, granticka

Vid en skalbaggsinventering 1999 påträffades bland annat fuktbaggen *Pteryngium crenatum*, bandad albrunbagge, bronshjon och klibbtickgnagare. Fågelarter som tretåig hackspett, spillkråka och pärluggla förekommer i området.

I vattendrag och sjöar förekommer bland annat arter som öring, elritsa och löktåg.

Vad kan påverka negativt

- Övergödning.
- Försurning.
- Spridning av invasiva främmande arter.
- Eventuell negativ påverkan från exploatering eller skogsbruksåtgärder i nära anslutning intill området.

Områdets är skyddat som naturreservat med föreskrifter som avvärjer många hotbilder såsom skogsbruksåtgärder, markavvattning och

exploatering.

Bevarandeåtgärder

Enligt naturreservatets skötselplan kommer området att omfattas av naturvårdsbränning och i övrigt lämnas för fri utveckling. Eventuella markavvattnande diken bör pluggas och läggas igen.

Administrativa åtgärder

De anmälda Natura 2000-naturtyperna för området och dess arealer, har tagits fram av Länsstyrelsen utifrån mera översiktliga uppskattningar. De bör revideras utifrån en mer detaljerad kartering. Naturtyperna på naturtypskartan i slutet av dokumentet bygger på Naturanaturtypskartan, vilken är en grundkartering Naturvårdsverket ansvarar för att ta fram för nya Natura 2000-områden, genom bland annat flygbildstolkning och andra kartunderlag. Underlagen från Naturanaturtypskartan, i kombination med fältbesök där kompletterande information hämtas in, kan utgöra en grund för en sådan revidering av naturtypsutbredning.

Naturtypen mindre vattendrag (3260) kan anmälas för området vid nästa tillfälle att göra uppdateringar.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet

3160 - Myrsjöar

Areal: 13 ha. Arealen är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Naturliga sjöar och småvatten med relativt näringsfattigt vatten brunfärgat av torv eller humusämnen och ett naturligt lågt pH. Vegetationen är gles och ofta bestående av flytbladsväxter och akvatiska mossor. Stränderna är i huvudsak organogena med myrvegetation, gles starr och flytande vitmossebestånd som i regel bildar gungflyn. Sjöhabitatet omfattar stranden upp till medelhögvattenlinjen.

Myrsjöar är normalt relativt små (ofta <10 ha, sällan > 50 ha) och förekommer i hela landet, framför allt på organogena och näringsfattiga jordar i myrrika områden samt i skogslandskapet.

Myrsjöarna är naturligt lågproduktiva (fosforhalt <25µg/l). Vattnet är påverkat av humussyror, naturligt surt (ofta pH <6,2) och brunfärgat (ofta >100 mg Pt/l). Sjöar med lång omsättningstid som har klarare vatten/ lägre färgtal, men upprätthåller karaktärsarter, strukturer och funktioner ingår i naturtypen.

Myrsjöar som är påverkade av försurning och ökad humusbelastning ingår i naturtypen eftersom sjöns karaktär ofta består.

Sjöar som sedan länge varit sänkta eller dämda och upprätthåller vattenståndsfluktuationer med naturlig säsongsvariation ingår i naturtypen. Däremot bör sjöar som regelbundet regleras inte ingå i typen eftersom den karaktäristiska gungflyvegetationen påverkas negativt av onaturliga vattenståndsförändringar.

Naturtypen representeras i området av Bergtjärnen, Björkmanstjärnen samt två små myrsjöar omgivna av mest öppen myrmark.

Bevarandemål

Arealen myrsjöar (3130) ska vara minst 13 hektar. Vattenkvaliteten är god. Sjöarna har en naturlig hydrologi. Intilliggande skogsmark är naturskogsartad.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet för naturtypen myrsjöar (3160) bedöms vara gynnsamt.

3260 - Mindre vattendrag

Areal: Cirka 0,5 ha Livsmiljötypen är ännu ej anmäld för området.

Beskrivning

Små till medelstora naturliga vattendrag eller delar av vattendrag i flacka landskap samt i skogs och bergslandskap. Naturliga variationer av vattenståndet och skiftande vattendynamik, med lugna till forsande vattendragssträckor, skapar en variation av strandmiljöer och bottnar med förutsättningar för hög biologisk mångfald. Vattendragen har en vegetation med inslag av flytbladsväxter, undervattensväxter och/eller akvatiska mossor.

Naturtypen kan delas upp i två undergrupper, en ”flytbladstyp” och en ”mosstyp”. ”Flytbladstypen” utgör hela eller delar av vattendrag i jordbrukslandskapet eller andra flacka delar av avrinningsområdet. Dessa vattendrag eller delar av vattendrag är mer eller mindre lugnflytande, relativt öppna (solbelysta) och har ofta ett relativt näringsrikt sediment. ”Mosstypen” utgör naturliga vattendrag med förekomst av olika arter vattenmossa (t ex Fontinalis) och annan karaktäristisk vegetation. Även dessa vattendrag kan i delar vara öppna och solbelysta, men har generellt mer strömmande vatten och steniga bottnar.

Naturtypen omfattar vattendrag av strömordning oftast mindre än 4 och/eller en årsmedelvattenföring lägre än 20 m3/s (i kontinental region ingår även större vattendrag). Naturtypen avgränsas mot land av medelhögvattenlinjen.

För att tolkas som livsmiljötyp ska vattendraget i huvuddelen av sin sträckning vara naturligt eller nära naturligt dvs inte vara avsevärt påverkat av eutrofiering, försurning eller fysisk påverkan (kontinuitet, hydrologi). Generellt betyder avsevärt påverkad att livsmiljötypen i dag saknar förutsättningar för att upprätthålla sina naturliga funktioner och att strukturer förstörts i en sådan utsträckning att förutsättningarna för livsmiljötypens karakteristiska eller typiska arter saknas. Att vattendraget är avsevärt påverkat utesluter inte att det i vissa fall går att återetablera livsmiljötypen med restaureringsåtgärder.

Naturtypen representeras i området av Sandån samt två mindre vattendrag som avvattnar Bergtjärnen i söder och Björkmanstjärnen i norr.

Sandån ligger utefter områdets gräns mot väster, nedströms Stora Sandsjön. Vattendraget är i hög grad naturligt utformat i vattendragsfåran och strandmiljöerna, med död ved, stenblock och andra naturliga strukturer, med ovanligt låg påverkan från rensningar. De typiska arterna öring och elritsa finns i vattendraget. Båda dessa är fiskarter som trivs i klara, strömmande och syrerika vattendrag. De är också bra indikatorer för att vatten inte är för försurningspåverkade, inte minst elritsa vilken räknas till en av de mest försurningskänsliga arterna i rinnande vatten.

Vattendraget har en påverkan från vattenkraft och reglering, på

hydrologisk regim och konnektivitet. Närmsta reglerdammen ligger vid Stora Sandjöns utlopp. Nedströms däremot finns en förhållandevis lång obebyggd sträcka av Sandån, som även står i kontakt med flera sjöar. Dammanläggningar längre nedströms vilka utgör vandringshinder finns från och med cirka 8 km längre ner i vattensystemet.

Figur 1. Blockrikt parti av Sandån. Foto Daniel Bergdahl.

Figur 2. Sträcka i Sandån med substrat som block, stenar och död ved. Foto Daniel Bergdahl.

Bevarandemål

Arealen mindre (3260) vattendrag ska vara minst 0,05 hektar. Vattenkvaliteten är god. Vattenfåran och dess strandmiljöer ska vara naturligt utformade i hög grad. Det ska finnas typiska arter för livsmiljötypen såsom öring och elritsa.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet för naturtypen mindre vattendrag (3260) bedöms som ej gynnsamt. Vandringsbenägna fiskarter förhindras att röra sig mellan olika delar av vattenförekomsten till följd av vandringshinder.

Den ekologiska statusen i Sandån bedöms inom vattenförvaltningen som otillfredsställande.

7140 - Öppna mossar och kärr

Areal: 27 ha. Arealen är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Habitatet är heterogent och omfattar ombrotrofa och minerotrofa, fattiga till intermediära, öppna eller mycket glest trädbevuxna myrar. De myrtyper eller myrelement som kan inkluderas är plana eller svagt välvda mossar och tillhörande laggkärr, nordlig mosse, plana (topogena) kärr, sluttande (soligena; lutning >3%) kärr – i synnerhet backkärr (lutning >8%) – samt torvbildande mader (sumpkärr). Torvtäcket är normalt minst 30 cm djupt, men kan vara tunnare i unga myrar. Gungflyn, mjukmattegolv med vanligen mossrik vegetation som på grund av luftvävnad i rotsystemet flyter på vatten eller lös gyttja, inkluderas oavsett torvdjup.

Morfologiska strukturer i torven är sällsynt och utgörs i så fall av mindre tuvbildningar. Trädskikt bestående av träd högre än tre meter får inte ha mer än 30 % krontäckning.
Två undergrupper kan urskiljas:

- Svagt välvda mossar
- Kärr och gungflyn (kan indelas i fattiga och intermediära för uppföljningen)

Bevarandemål

Arealen öppna mossar och kärr (7140) fortsätter vara kring 27 hektar. Naturtypen är mestadels öppen. Hydrologin är naturlig och inte negativt påverkad av diken. Vegetationen är representativa för naturtypen och olika typiska arter förekommer.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet för naturtypen öppna mossar och kärr (7140) bedöms vara gynnsamt.

9010 - Taiga

Areal: 147 ha. Arealen är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Naturtypen förekommer i boreal-boreonemoral zon på torr-blöt och näringsfattignäringsrik mark och innefattar i typfallet produktiv skogsmark. Enstaka områden finns i kontinental region. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 30–100 % och utgörs av gran, tall, björk, asp, rönn och sälg. Små inslag av andra inhemska trädslag kan förekomma. Naturtypen innefattar även brandfält och stormfällningar som då kan innebära en lägre krontäckning.

Kvalitetskriterier: Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog med avseende på egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av till exempel plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder, huvudsakligen brand/naturvårdsbränning, i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå om de utgör ett väsentligt värdehöjande komplement. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier.

Skogens hydrologi ska inte vara under stark generell påverkan från markavvattning.

Näringskrävande örter finns endast undantagsvis.

Naturtypen hyser vanligtvis en mängd rödlistade arter som gynnas av lång skoglig kontinuitet, gamla träd, död ved eller brandfält och successionsstadier efter brand.

Undergrupper:

A. granskog
B. tallskog
C1. barrblandskog
C2. blandskog
D. triviallövskog
E. kalmark/glest beskogad mark med mycket död ved efter störning (ex. brandfält)
F. naturliga successionsstadier efter störning, (ex. barr-, löv- eller blandbrännor)

Bevarandemål

Arealen taiga (9010) ska vara minst 147 hektar. Det finns gott om gamla träd och olika former av död ved. Skogen påverkas av naturliga störningar såsom insektsangrepp, stormfällningar och bränder. Skogen

har en ostörd hydrologi. Populationer av för naturtypen typiska arter förekommer.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet för naturtypen taiga (9010) bedöms vara gynnsamt.

Dokumentation

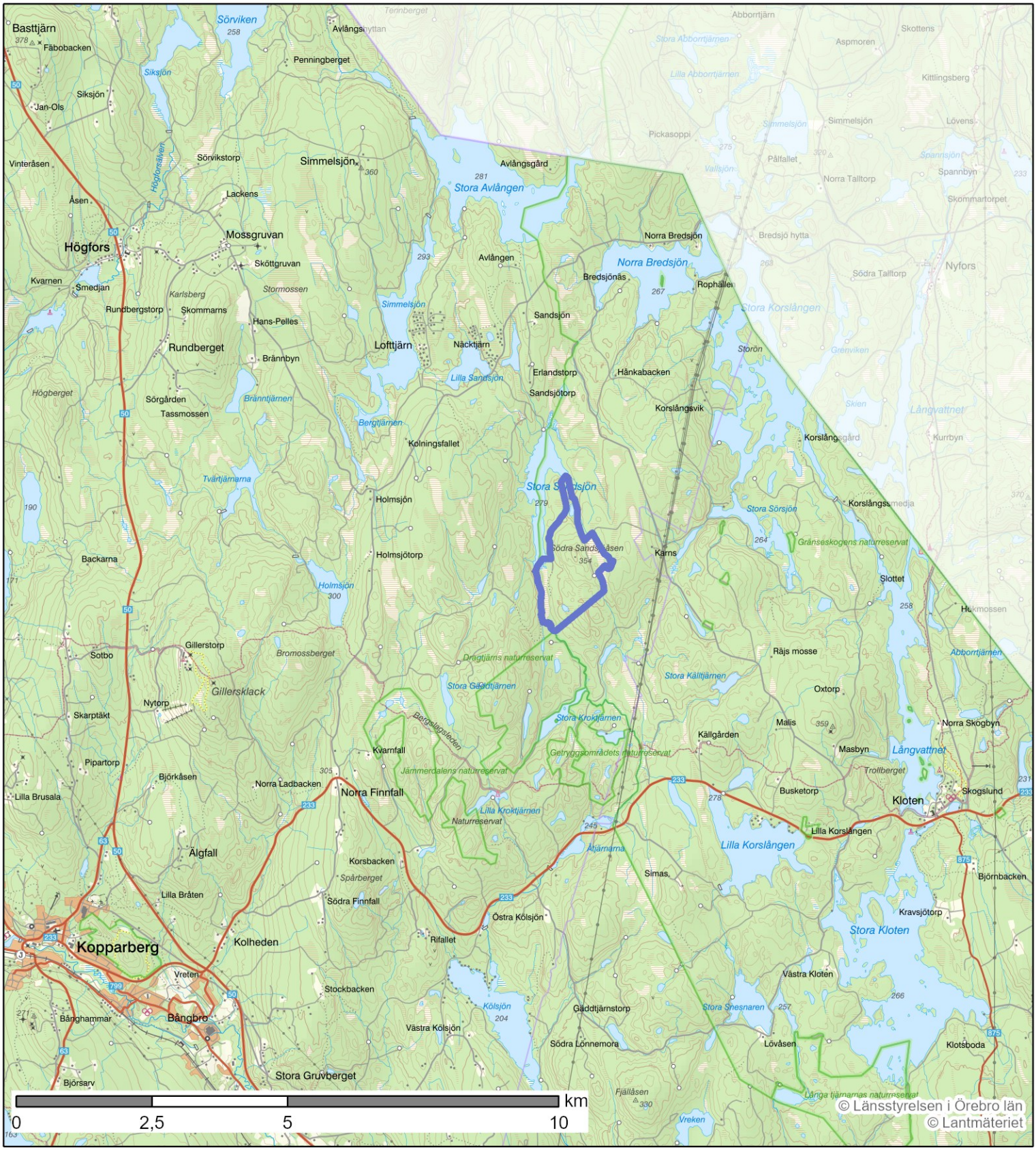
Länsstyrelsen i Örebro län. (2007). Långa tjärnarna beslut och skötselplan. Beslut 2007-12-07. Dnr 5112-01269-2007.

Naturvårdsverket. (2024). Vägledning Natura 2000 i Sverige. https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/skyddad-natur/natura-2000-i-sverige/ [2024-12-02]

SLU Artdatabanken. (2024). Artportalen. https://www.artportalen.se/ [2024-12-03]

Natura 2000-området Södra Sandsjööåsen (SE0240183)

Översiktskarta

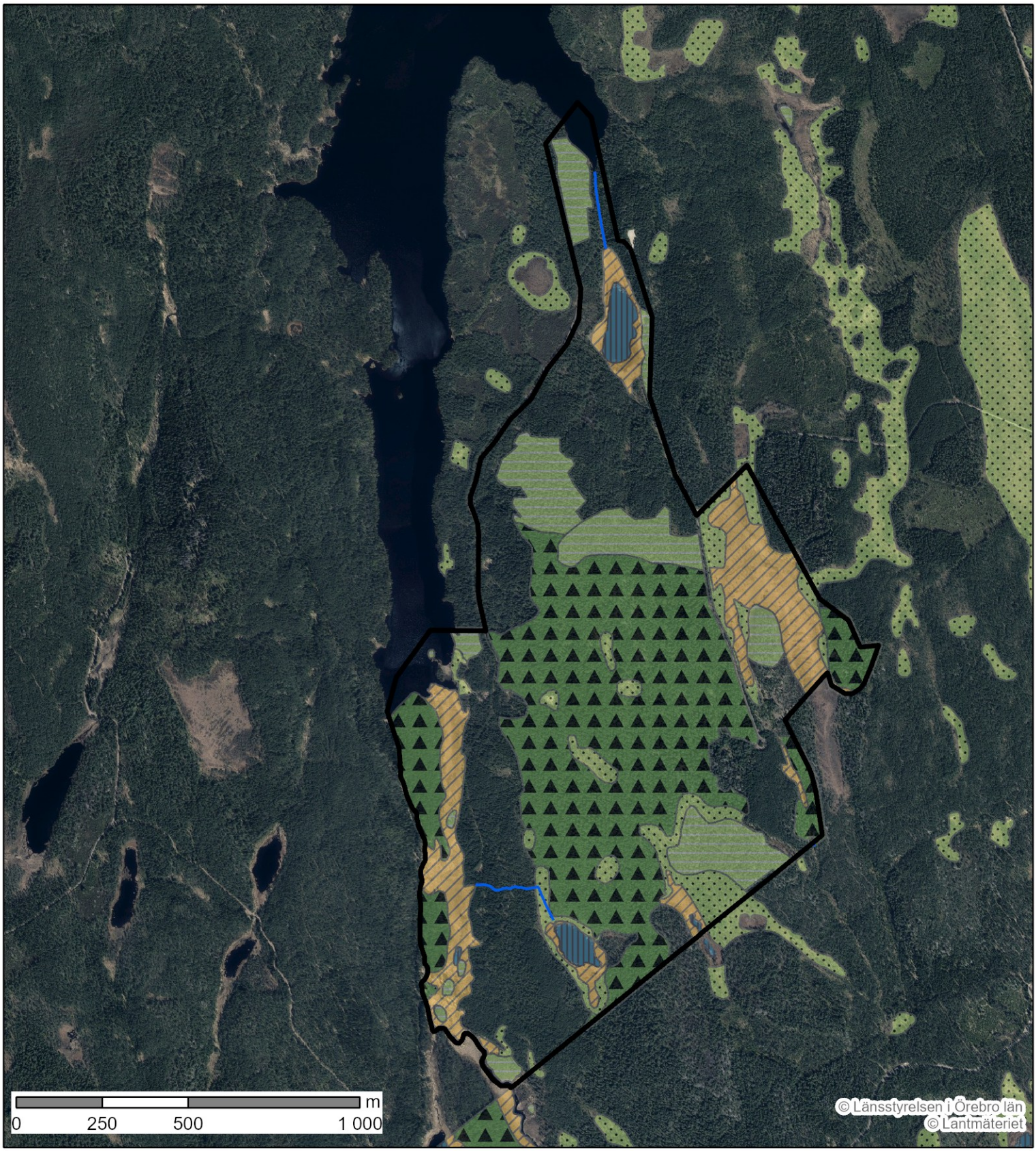

Teckenförklaring

Natura 2000-område

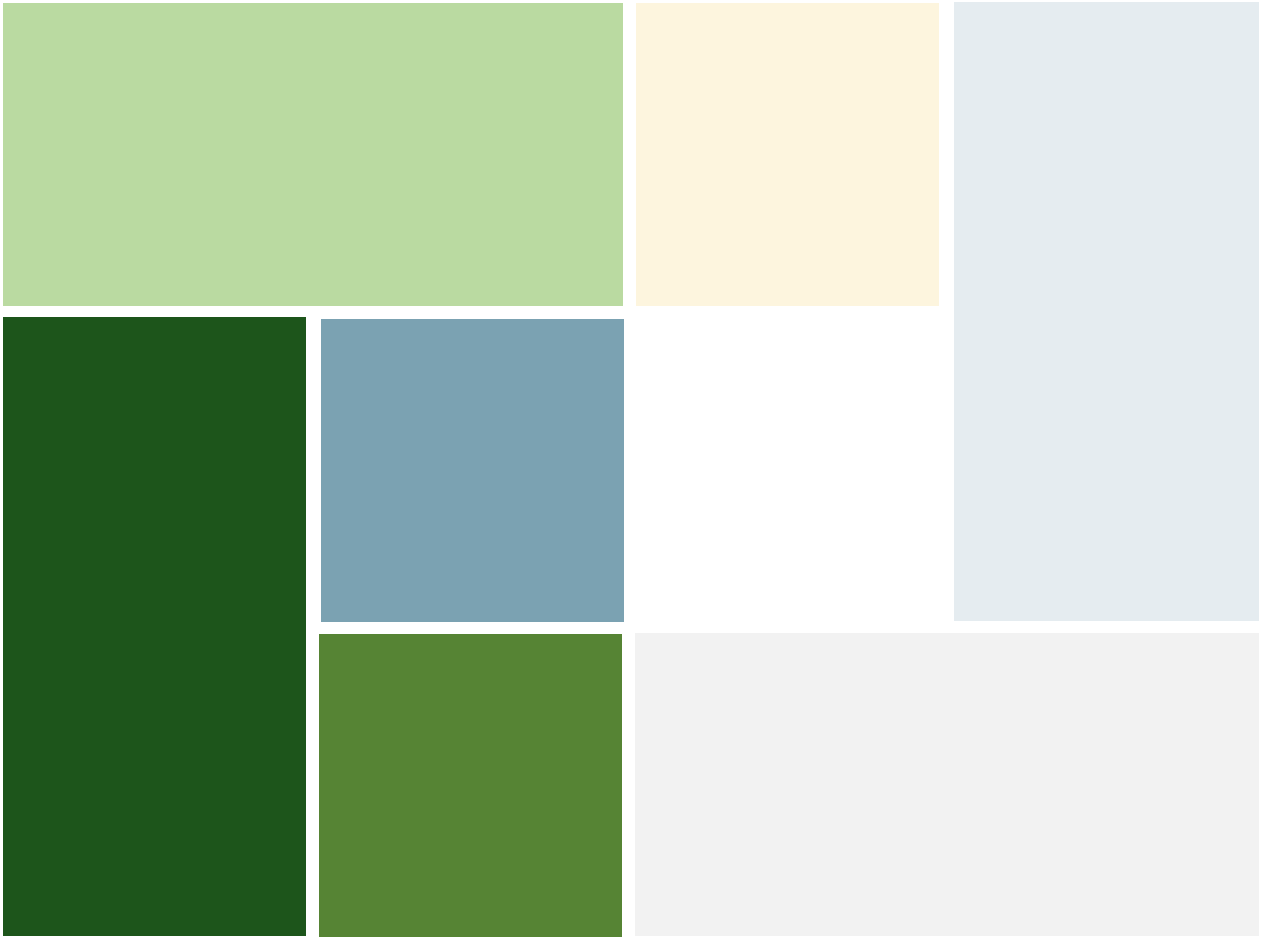
Natura 2000-området Södra Sandsjöåsen (SE0240183)

Naturtypskarta

Teckenförklaring

- Natura 2000-område
- 126 Mindre vattendrag <3 m (3260)
- 3160 - Myrsjöar
- 7140 - Öppna mossar och kärr
- 9010 - Taiga
- 9740 - Skogbevuxen myr
- 9810 - Obestämd Taiga/ickenatura-skog

Länsstyrelsen
Örebro län

www.lansstyrelsen.se/orebro